

KIS-648 – Gl. avertisseur, Sz. horn, hooter, Al. Hupe

(GE da AM – 28 09 99)

Anv zo eus an trevnad o teurel ur sten greñv marc'het war ar c'hirri a ra ar blenier gantañ evit tennañ an evezh.

Aozet e voe an ardivink en derou diwar batrom ar c'horn boud ; c'hwezhañ a raed ennañ dre stardañ gant an dorn ur god kaoutchoug, alese an anvioù Gl. *trompe*, *corne*, Sz. *horn*, Br. *korn* bet roet dezhañ. Hiziv en deus an tredan kemeret lec'h an treloc'h en arc'hwelerezh an trevnad.

Ar galleg a zilezas an anvadoù *trompe*, *corne* e gounid an amprest graet e tro 1914 eus an anv merk kenwerzhel amerikan *klaxon* — ent kefridiel avat ez erbeder hiziv an termen *avertisseur*. E-kichen *horn* e ra ar saozneg gant *hooter* deveret diwar *to hoot* "hual, huataat, hudal, huperiñ, blejal, gwegal, hopal". VALLEE a ginnigas Br. *korn(-galv)*, termen na voe ket adkemeret gant Roparz HEMON : e DFBH. e lenner : “*AVERTISSEUR kemenner*” hep meneg kemeradur ; a du 'rall, DCBF. ha *Geriadur An Here* a ro Br. *korn* hep mui.

Diaes e ve tremen hep un anvad brezhonek resisoc'h. VALLEE, oc'h emvataat eus pleg ar yezh da luniañ kenstrolladoù laosk, a gavas mat sevel Br. *korn galv* "korn da c'hervel an evezh". Dec'heriañ a rae ar c'heal bezant e Gl. *avertisseur*. Roparz HEMON a gemere un hent heñvel, ac'hoel mar lakaomp e kinnige Br. *kemenner* er ster desellet. Na *kemenner* avat, na kenkoulz all **galver* pe **gouzaver* ne ziskouezont bezañ bastus. Un hentenn c'herluniañ boutin eo a dra sur reiñ d'un ardivink un anvad deveret diwar ar verb oc'h arouezañ e arc'hwel. Degemeret eo bet Gl. *avertisseur* dre ma chome nes ar c'hemeradur nevez d'e gemeradurioù kent — ha marteze ivez dre berzh an erbed kefridiel. E brezhoneg, e vije bet re bell diouzh ar re gent ar c'hemeradur nevez roet da *galver* pe da *gouzaver*. E se ez eo gwell ergerzhout un hent gerluniañ dre loc'hañ, n'eo mui diwar veneg an arc'hwel, met diwar an arvez merzhadennel, an trouz a ra an trevnad en degouezh, hent bet heuliet gant ar saozneg evit disoc'h gant *hooter*.

E GMB 82, e veneg Ernault un teskad gerioù deveret diwar **bra#g-* pe **brac-*: hIw. *braigim*, gl. pedo "e vramman", Iw. *brúcht* "breugeud"; krKb. *brythwch* "storm, stormy wind, roar, tumult; sigh, groan", Kb. *b(r)ythair* "belching, eructation"; Br. *breugeud*, *bregas*, *breugiñ*, *braellat* hag ivez *bruilhiñ*, *bramm*, [an un keñver zo marteze etre Br. *beogiñ*, *beugal* ha Br. *breugiñ* hag etre Kb. *bythair* ha Kb. *brythair*]; Al. *brechen* "c'hwediñ"; Gl. *brailler*.

Kinnig a ran ober gant Br. *breug* g. da aroueziñ ar sten taolet gant an ardivink desellet hag ober eus hemañ ur *breuger* g. -ioù ha *breugiñ* eus an teurel *breug*.

(GP da GE – 05 10 99)

Ned on, tamm ebet, a-enep da arverañ **breug*, **breuger* [ha *breugiñ*, *breugerezh*] evel ma kinnigez. O vezañ n'eus ket a ezen pevarzroadek ken e Breizh, koulz lavaret, e c'haller ent reizh treuzkas anvad o zrouz azonus da 'n ezen pederrodek a c'hourfaotereka er vro evel ma troad ar c'harr (jav) da garr (strilheoul).

Berr kenan eo an enmont *breugiñ* GIBR 316 : 'v. braire', hep mui na lei. Spi 'm eus e vo kavet ur studier er bloavezhioù a zeu evit stagañ an daveennoù a ra diouer e deroù ar geriadur... Amañ avat ez omp skoazellet gant GMB 82 a ra anv eus GReg. A pa seller ouzh hemañ, p. 214, e lenner :

BRAIRE, *pour exprimer le cri des ânes*. Hinnol. *pr. hinnieët. breugui. pr. breuquet. braëllat. pr. braëllet. scrigeal. pr. skriget. L'action de braire*. Hinnod, *breugueres. scrigérez. scrigeadur. braëlladur.*

Gwirhañval eo ez eo kar, evel m' en lavar Ernault, gant *breugeudiñ*. Hogen pa dosta da *bramm* ha da hIw. *braigid* 'e vramm' ned eo ket ken sklaer. Studiet eo bet mat pennanor hemañ gant Kim McCone, « OIr. *broimm* 'fart', Skt. *bráhma* 'pious effusion, prayer, spirit' », *Ériu* 36 1985 169-171. Anat eo e ranker goulakaat un eilbonad Ie. **b^hreg^h-*. Hogen un hevelep **-g^h-* ne ouije ket mont da Br. -g- a c'houlenn en e raok ur **-k-* etresonennel. Ar pezh oa bet gwelet anat gant Ernault pa ra anv eus 'un primitif **bra#c-*, variante peut-être de *brag-*. [...] Peut-être le *c* de **bra#c-* est-il sorti de formes où le *g* avait été accommodé au *t* suivant'. Ne hañval ket gwirhañval avat ur vartezeadenn eus ar seurt. Setu perak e skriv ivez Bachellery/Lambert, LEIA B-77, 'Mais il faut séparer de ce groupe [*braigid, bramm*] bret. *breugi* « braire », et « breugeudi « roter », et fr. *braire*, qui remontent à **bra#k-*, **brak-*, Pedersen, Litteris VII 22'.

Ned on ket bet evit gwelet, siwazh, pennad Pedersen, hogen ne verzhan ket mat petore

gwriazienn Ie. a lakae a-raok ar c'hengeltiegoù-se.

Hep bezañ asur tamm ebet e ven tuet da welet amañ un neuziadur livus gant gevelladur ar gensonenn da vare ar c'hengeltieg (ha neket ar c'henbredeneg hepken en abeg da 'r Gl. *braire*)¹, un dra bennak evel

**bro#g- Ø *bro#gg- > *bra#k- > *br*

w

g

- > *breug-*.

¹ O vezañ na gaver tra o klotañ mat gant *breugiñ*, *breugeudiñ* er predenegoù all, ne ve ket diboell soñjal en hon eus amañ aspadennoù eus ar galianeg, bet chomet diverzhet, siwazh, gant ar chaloni Falc'hun : hevelep gerioù maeziat a c'hallfe bezañ manet e-touez Arvorigiz romanekaet evel ma tremenjont e latin ar C'halianed.